

Dans- och teaterområdet i Göteborg

En genomlysning av
Kerstin Holmqvist och Niklas Rydén

på uppdrag av
av Kultur Göteborg

Göteborg i september 2001

INNEHÅLL

Inledning.....	4
Genomlysning av dans- och teaterområdet i Göteborg.....	5
Uppdrag.....	5
Syfte.....	5
Avgränsning.....	5
DEL 1 – EN ÖVERSIKT	6
Inledning.....	6
Institutionerna.....	7
GöteborgsOperan.....	7
Göteborgs Stadsteater.....	7
Backa Teater.....	8
Folkteatern	8
De fria grupperna.....	9
Bidragsutveckling och antal grupper.....	9
Nya strukturer	10
Lokaler.....	10
Produktion, publik och ekonomi.....	11
Teater	12
Musikteater.....	12
Dans.....	12
Gästspelscener.....	13
Pusterviksteatern.....	13
Atalante.....	14
Röda Sten.....	15
Andra teatrar	15
Angereds Nya Teater (tidigare Angeredsteatern).....	15
Stora Teatern	16
De stora privatteatrarna	17
De små privatteatrarna.....	17
Kulturhusen.....	18
Skolscener.....	18
Tre verksamheter och projekt	19
Göteborg Dans & Teater Festival	19
Kulturnatta.....	20
Kulf – Kulis.....	20
Radio, TV och film.....	22
Centrumbildningar.....	22
Teatercentrum Väst.....	22
Dans i Väst.....	23
Utbildningar.....	23

Dansutbildningar.....	23
Teaterutbildningar.....	24
Kulturförvaltningen.....	25
Slutord.....	26
DEL 2 – SYNPKTER OCH FÖRSLAG	27
Lokaler.....	27
Fantastisk mångfald.....	27
Billigare än man kunde tro.....	27
Centrum och periferi.....	27
Scenkonstens hus, ett resurscenter	28
Öppna institutionerna.....	28
Förslag	
De fria gruppernas inriktning.....	28
Prioritera förnyelsen.....	28
Dans och teater med andra rötter	29
De fria gruppernas villkor	29
Ökade bidrag	29
Beroendet av AMS.....	30
Behov av fortbildning.....	30
Övrigt.....	30
Förslag	
Förmedling.....	31
Satsa på aktivare kulturförmedling.....	31
Scenkonstens hus och förmedling.....	32
Spännande kulturkalendarium.....	33
Förslag	
Kulturpolitik.....	33
Aktiv eller passiv.....	33
Bidragssystemen.....	34
Förutsättningar.....	34
Tidsbegränsade uppdrag	34
Efterhandsstöd.....	35
Övrigt.....	35
Förslag	
Förslag i sammanfattning.....	36

BILAGOR

1. Beskrivning av de fria grupperna.
2. Publik- och ekonomisk statistik.
3. Fördjupning och diskussion.
4. Tankar om bidragssystemen.
5. En jämförelse med några andra städer. (Ännu inte genomförd.)

Inledning

Vi fick hösten 2000 Kulturnämndens uppdrag att göra en genomlysning av situationen på dans- och teaterområdet i Göteborg. Eftersom det inte förelåg något konkret uppdrag blev det istället samtal och diskussioner med förvaltningens tjänstemän som kom att avgöra genomlysningens inriktning. Dessa kom nästan uteslutande att kretsa kring den fria dansen och teatern. Denna utredning har därför i första hand kommit att handla om de fria gruppernas villkor och arbetssätt och hur Kulturnämnden arbetar med området. På många sätt har den utvecklats till en upplysningskrift om den fria scenkonsten och dess villkor.

Utredningen berör nästan inte alls de stora institutionerna på dans- och teaterområdet. Inte heller Pusterviksteatern, Angereds Nya teater, Dans & Teaterfestivalen eller andra delar av nämndens egna verksamheter har varit föremål för djupare diskussioner.

Genomlysningen består av en översikt över hela dans- och teaterområdet i Göteborg, samt ett antal synpunkter och förslag. Därtill redovisas i bilagor:

- Beskrivning av de fria grupperna. (Läs om mer än 50 grupper!)
- Publik- och ekonomisk statistik.
- Fördjupning och diskussion. (Med fokus på de fria grupperna.)
- Tankar om bidragssystemen.
- En jämförelse med några andra städer. (Ännu inte genomförd.)

Vår huvudsakliga metod har varit samtal med en rad aktörer på området. Dessa har haft karaktären av djupintervjuer eller idéseminarier. Därtill har mycket ekonomiskt och statistiskt material studerats och bearbetats.

Till dem vi träffat hör tjänstemän på Kultur Göteborg, företrädare för alla fria grupper med verksamhetsbidrag från kommunen, andra yrkesverksamma inom kulturområdet, företrädare för regionen, anställda vid institutionerna, företrädare för andra konstformer, personal och elever vid Konsthögskolor, teaterkritiker och många andra.

Eftersom vi företräder olika roller och synsätt har vi tillsammans kunnat belysa området ur skilda perspektiv i en process som understundom varit arbetssam, men mycket givande.

Det har varit fascinerande att upptäcka hur omfattande och mångfacetterat dans- och teaterlivet är i rikets andra stad. Läs och förundras!

I efterarbetet med texterna har vi haft stor hjälp av Uncas Rydén.

Göteborg i september 2001

Niklas Rydén, Atalante

Kerstin Holmqvist, Kultur Göteborg

Genomlysning av dans- och teaterområdet i Göteborg

Uppdrag

Utredningen görs på uppdrag av kommunfullmäktige. Uppdraget formulerades i samband med att den kulturpolitiska strategin antogs 1998-01-29. "Kulturnämnden får ett särskilt ansvar att genomföra konstpolitiken enligt förslaget (Kulturpolitisk strategi) samt genomlys situationen och den framtida utvecklingen inom de olika konstområdena." Tidigare, 1999, har bildkonstområdet utretts på detta sätt. Området konsthantverk och design utreds och presenteras parallellt med utredningen om dans och teater. Genomlysningar kommer därefter att göras för områdena musik, litteratur respektive film.

Syfte

Att beskriva dans- och teaterområdet i Göteborg idag

Att komma med förslag till förbättringar

Att jämföra med några andra städer

Avgränsning

Den kulturpolitiska strategin skiljer mellan kulturpolitik och konstpolitik.

Konstpolitikens ansvarsområde är de professionella konstarna. Kulturnämnden ansvarar för detta område som inbegriper konst, konsthantverk, dans, teater, musik, litteratur, film med mera. Denna utredning skall genomlys den professionella dansen och teatern i Göteborg.

I området ingår Göteborgs Stadsteater, Backa Teater, GöteborgsOperan, Folkteatern, Pustervik, Angeredsteatern, Stora Teatern, den scenkonst som utövas av de fria grupperna, Dans & Teaterfestivalen, privatteatern samt utbildningar, organisationer och andra verksamheter som rör dans och teater.

Stadsteatern är ett kommunalt bolag medan Folkteatern och GöteborgsOperan numera är regionala angelägenheter i storlänet Västra Götaland. Dessa institutionsscener ligger alltså utanför Kulturnämndens uppdrag och budget.

Den fria professionella kulturen i Göteborg beviljas årliga verksamhetsbidrag eller projektbidrag från Göteborgs kulturnämnd. Pusterviksteatern och Göteborg Dans- & Teater Festival ingår i Kulturnämndens verksamhetsområde liksom Angeredsteatern.

Genomlysningen lägger störst tyngd vid de verksamheter som ingår i Kulturnämndens ansvarsområde.

Vid sidan av dans och teater kommer även musikteater att beröras eftersom både GöteborgsOperan och flera fria grupper representerar denna konstform.

DEL 1 – EN ÖVERSIKT

Inledning

De sista tio åren har nya aktörer, scener och organisationsformer vuxit fram i Göteborgs dans- och teaterliv. Det finns idag ett större utbud på fler platser än tidigare. Dansen och teatern har klarat konkurrensen från nya medier med bibehållen publiktillströmning. Konstnärligt har vi sett hur både institutioner och fria grupper varierat perioder av angeläget nyskapande och hög kvalitet med perioder av viss tillbakagång. Ekonomiska, organisatoriska och konstnärliga kriser har kommit och gått.

Några viktiga förändringar de sista 15 åren

Barn- och ungdomsteatern har fått en mycket stark ställning. Backa Teater, Folkteatern och flera fria grupper spelar teater av hög kvalitet för dessa grupper.

Flera nya scener har skapats. Förutom GöteborgsOperan och Pustervik har en rad mindre grupper startat egna scener. Det finns idag minst 12 teater- eller dansscener som drivs av fria grupper.

Det initiativ som fanns hos Frölunda Kulturhus och Blå stället som nytänkande och experimenterande mötesplatser har till stora delar övertagits av de som driver nya scener i centrum.

Det finns fler fria grupper verksamma i Göteborg än tidigare. En del har egen scen, andra inte. En del är fasta grupper, andra är projektgrupper.

Göteborg Dans & Teater Festival har vuxit fram som ett riktmärke och en samlingspunkt för alla som vill ta Göteborg på allvar som en dans- och teaterstad att räkna med.

Stadsdelsnämndsreformen innebar till en början vissa oklarheter vad gäller ansvaret för barn- och ungdomsverksamhet. Idag har varje SDN en kulturplan vilket pekar på att kulturens ställning stärkts.

Under Kulturnämnden har en professionell förvaltning, Kultur Göteborg, vuxit fram på 90-talet. Detta är ett annat tecken på att Göteborg tar sin kultur på allvar.

Skapandet av Västra Götaland innebar stora förändringar för kulturen i Göteborg. GöteborgsOperan och Folkteatern har idag regionen som huvudman. Arbetsfördelningen mellan stat, region och kommun håller på att finna former. Det är uppenbart att denna nya stora aktör, regionens kulturförvaltning, ytterligare stärker kulturens positioner i de politiska systemen.

Institutionerna

Under delar av 90-talet brottades flera institutioner med olika ekonomiska och publika kriser. Strukturella problem inom institutionskulturen kom i dager i alla storstäder och medförde omorganisation, personalminskning och behov av ökade bidrag. I jakten på publik testades alla slags knep, ofta med oklara konstnärliga resultat. För närvarande är läget någorlunda stabilt och pekar för Göteborgs teaterinstitutioner mot en hyfsad framtid, publikt, ekonomiskt och konstnärligt.

GöteborgsOperan

GöteborgsOperan har redan från starten 1994 brottats med en ambitionsnivå som är högre än vad anslagen egentligen tillåter. Problemet är de förhållandevis låga statliga anslagen som egentligen inte är tillräckliga för den nationella nivå man eftersträvar med full orkester, sångare, balett och modern teknik. GöteborgsOperan har därför fått söka nya vägar och bl.a. arbetat aktivt med sponsring, något som fallit ganska väl ut. Samarbetet med Kungliga Operan i Stockholm med både produktion och teknik är ett annat exempel som syftar till ökad kostnadseffektivitet. GöteborgsOperan har en anmärkningsvärt hög självfinansieringsgrad, 35 procent 1999, jämfört med genomsnittet i landet för regionala institutioner på 17 procent.

Publikt är GöteborgsOperan en succé. Efter Dramaten i Stockholm är den Sveriges mest besökta scen. Den har lyckats locka många nya grupper till sina föreställningar. Vad gäller repertoaren är den synnerligen varierad. Musikteatern blandar tradition med försiktiga experiment, ibland med stor framgång hos recensenter och kännare. Mest kontroversiell är tyngdvikten på musikal. Stora delar av året spelas musikaler som kritiska röster säger mer hör hemma på privatteatern; de skall inte belasta en knapp kulturbudget.

Efter en stark period på 80-talet med Ulf Gadds koreografier har GöteborgsOperans balett haft svårt att finna en identitet. Nu verkar man ha hittat en ny och uppskattad profil med modern inriktning under nye balettchefen Anders Hellström. GöteborgsOperan har inte råd att fylla den lilla scenen med verksamhet. Den är i någon mån en utnyttjad resurs för dans- och teaterlivet.

Göteborgs Stadsteater

Efter framgångarna på 60- och 70-talen med sin samhällstillvända gruppteater har Stadsteatern under delar av 80- och 90-talen brottats med problem; konstnärligt, publikt och ekonomiskt. Detta mynnade ut i den stora krisen 1997 som ledde till en omstrukturering av verksamheten.

Stadsteaterns kris är ett paradexempel på de problem som uppstår när bidrag och intäkter ligger stilla samtidigt som kostnaderna ökar. I en tid när personalkostnader på grund av ökad produktivitet inom tillverknings- och

tjänsteindustrin blir relativt sett dyrare drabbas personalintensiva verksamheter som scenkonst, vård och utbildning hårt. Problemen ledde till stora personalneddragningar, beslut om ombyggnad och modernisering av lokalerna vid Götaplatsen, samt en avknoppning av Angeredsteatern. Sammantaget innebar detta att kommunen anslog ganska mycket extra pengar.

Det oväntade tillsättandet av Jasenko Selimovic som chef blickade stormen av kritik och banade väg för nya konstnärliga framgångar. Idag spelar teatern åter för fullsatta hus och har väckt stor uppmärksamhet med samhällstillvända pjäser som har en fräckhet i uttryck och form som hämtat både inspiration och medarbetare från den experimenterande frikulturen.

För närvarande har Stadsteatern Stora Teatern som hemmascen. Lokalerna på Götaplatsen byggs om med modernare teknik, funktionellare kringutrymmen och minskat antal publikplatser, en anpassning till dagens publika verklighet. Det finns dock kritiska röster som vittnar om pressade arbetsförhållanden och brist på ensemblekänsla efter neddragningarna. Den tidigare fasta ensemblen är nu kraftigt reducerad till förmån för ett större antal produktionsanställningar.

Backa Teater

Backa Teater har på 90-talet under Eva Bergmans ledning varit en av Sveriges viktigaste scener för barn- och ungdomsteater. Backa är en del av Göteborgs Stadsteater, men har inte påverkats av de kriser modersscenen genomgått, åtminstone inte utåt. Anledningen till detta är den stora frihet i förhållande till modersscenen som Backa alltid haft. I den stora och spektakulära lokalen på Hisingen har man skapat experimentella och spektakulära uppsättningar av klassiker och nyskrivna pjäser i en ensembleteater där musik, scenografi och ljus ofta haft en lika framträdande plats som ordet. Ensemblen har haft nära kontakt och utbyte med det fria kulturlivet. Därifrån kommer också dess nye konstnärliga ledare Alexander Öberg. Även på Backa finns signaler om pressade arbetsförhållanden som finns anledning att hålla uppsikt över i framtiden.

Folkteatern

Folkteatern är folkrörelseägd och har därför det något speciella uppdraget att i viss mån rikta sig till en motsvarande publik. Sedan 1958 har teatern en fast ensemble. Efter en glansperiod under Lennart Hjulström har teaterns inriktning varierat och sökandet efter publik och former tagit sig olika vägar. Idag har teatern omformulerat "Folkteater tanken" från att huvudsakligen spela "klassiker för folket" till att spela nyskriven dramatik. Man driver bland annat "Växthusprojektet", där tre unga göteborgsdramatiker skriver pjäser för stora scenen. Under Niklas Hjulströms konstnärliga ledning har också musikteatern en naturlig plats i repertoaren. Barnverksamheten "En trappa ner" har under många år spelat framstående barnteater för fulla hus och är precis som Backa en barnscen av nationella mått.

De fria grupperna

De fria grupperna i Göteborg har under 90-talet flyttat fram sina positioner på flera sätt. Idag bemöts och recenseras deras föreställningar i allmänhet med samma respekt som institutionernas. Från att vara en alternativ rörelse som medvetet ställde sig vid sidan av traditionella strukturer har de idag blivit en accepterad del i den offentliga samtidskulturen. För den breda publiken är den fria dans- och teaterkonsten dock fortfarande relativt okänd och ibland svår att hitta till.

Det finns idag i Göteborg fler fria grupper än någonsin. Det totala antalet existerande grupper är dock svårt att kartlägga. Av denna anledning behandlas i denna utredning endast grupper som under de senaste tre åren erhållit antingen projektbidrag eller verksamhetsbidrag från kulturnämnden. Långt ifrån alla som ansöker om bidrag uppfyller kriterierna för att erhålla bidrag från kulturnämnden. 1998 beslutade kommunfullmäktige att anta styrdokumentet "Kulturpolitisk strategi" som grund för stadens kulturpolitiska arbetet. Kulturnämnden fick då ett särskilt ansvar för att genomföra konstpolitiken enligt de kriterier som anges i den kulturpolitiska strategin. Därmed fastställdes att konstpolitikens ansvarsområde är den professionella kvalitativa konsten inom de olika konstarterna. Dessa kriterier utgör grunden för bidragsgivningen till det fria konstlivet. Inom dans- och teaterområdet har införandet av strategin inneburit att bidragsgivningen mer konsekvent än tidigare kommit att omfatta grupper som är kontinuerligt verksamma och har teater och dans som sin huvudsakliga yrkesutövning. Dessa grupper producerar med olika periodicitet föreställningar inom dans, teater eller musikteater och företräder en mängd olika genrer och stilar. En del har egna lokaler medan andra hyr in sig på olika fria scener för sina spelperioder.

Bidragsutveckling och antal grupper

De fria yrkesverksamma grupperna har under 90-talet blivit fler. Bidragen till de fria dans- och teatergrupperna har sedan 1995 nära nog fördubblats. En förskjutning av fördelningen mellan verksamhetsbidrag och projektbidrag har skett.

Sålunda uppgick verksamhetsbidragen till dans och teater 1995 till 3 015 miljoner kronor fördelat till 7 grupper och projektbidragen till 1 749 miljoner kronor fördelat till 18 grupper. Totala bidrag var 4,764 miljoner kronor. År 2000 fick 12 grupper inom området verksamhetsbidrag med sammanlagt 6 140 miljoner kronor och 25 grupper projektbidrag med sammanlagt 2 315 miljoner kronor. Totala bidraget till området dans och teater var 8 455 miljoner kronor. Det bör nämnas att ett antal grupper har erhållit projektbidrag flera gånger under samma år. Ökningen av antalet grupper beror på att nya som bedöms uppfylla kriterier för bidrag tillkommer samtidigt som nästan inga äldre försvinner. Efter

Stadsteaterns personalneddragningar har också skådespelare med förflutet inom institutionsteatern blivit hänvisade till projekt inom den fria sektorn.

Det ökade utbudet innebär en mångfald och variation som måste anses viktig för det lokala teaterlivet. Ökningen är samtidigt problematisk eftersom de pengar som stat och kommun fördelar till området inte på långt när räcker åt alla. Hur många fria grupper samhället har råd att stödja, och på vilken nivå stödet bör ligga för att vara meningsfullt, diskuteras i flera utredningar som sett över de fria gruppernas villkor, bl.a. från Statens kulturråd. Ett nytt statligt bidragssystem kommer, under förutsättning att äskade medel erhålls, att införas från och med år 2002. Göteborgs kulturnämnd inför från och med hösten 2001 fasta ansökningstider för projektbidrag med två ansökningstillfällen om året. Fram till nu har projektansökningar kunnat lämnas och bedömas löpande. För ansökan om verksamhetsbidrag finns liksom tidigare enbart ett ansökningstillfälle per år.

De fria grupper som får verksamhetsbidrag år 2001 från Göteborgs kulturnämnd är Atelierteatern, Lilla Teatern, Teater Uno, Teater Bhopa, Teater Kolibri, Masthuggsteatern, Teater Trixter, Dockteater Sesam, Gunilla Witt dans och poesi, E=mc² Danskonst och Eva Ingemarsson dansproduktion. Samtliga har under lång tid uppburit statliga bidrag. Masthuggsteatern och Teater Kolibri har emellertid inte erhållit statliga bidrag 2001. (För en presentation av alla grupper som fått stöd av Göteborgs Kulturnämnd, se bilaga ”Beskrivning av fria grupper i Göteborg”.)

Nya strukturer

Fria grupper var förr i allmänhet fasta ensembler där alla medlemmar tillsammans tog ansvar för verksamheten. Sådana grupper finns också idag. Under 90-talet har dock andra former blivit allt vanligare.

En sådan är de projektgrupper som med ungefär samma medlemmar arbetar tillsammans under begränsad tid i samband med en ny föreställning. Ofta samlas gruppen kring en eller ett par konstnärliga ledare, något som också blivit vanligare även bland kontinuerligt arbetande grupper.

En annan form använder de regissörer eller koreografer som till varje ny produktion knyter nya medarbetare. Någon egentlig grupp existerar inte och det är den konstnärlige ledaren som själv står för kontinuiteten och verksamhetens profil och inriktning.

Lokaler

Det ökade utbudet av dans och teater i Göteborg syns tydligt i den etablering av nya scener som pågått sedan mitten av 80-talet. Under denna period har 9 scener knutna till fasta grupper etablerats. En scen har bytt inriktning och en flyttat från centrum. Som spelplatser för fria grupper utan egen scen har dessutom under

samma period Pusterviksteatern, Atalante och Röda Sten etablerats. Sammanlagt finns idag åtminstone 16 scener som används av de fria grupperna i Göteborg; Pustervik, Atalante, Röda Sten, Atelierteatern, Teater Uno, Dockteatern Sesam, Teater Bhopa, Teater Kolibri, Masthuggsteatern, Teater Trixter, Lilla Teatern, Phantasia, Teater Jaguar, Teaterbryggeriet (före detta Unga Studion.), Konstepidemin och Teater Balagan i Hjällbo.

Anledningarna till att så många skaffat egen scen är flera. En fast repetitions- och spellokal har för många grupper varit en förutsättning för konstnärlig utveckling och för att långsiktigt skapa en publik profil, hitta sin publik. Även förskjutningen i fokus hos frigruppskulturen från uppsökande, socialt engagerad verksamhet till konstnärlig centrumkultur har också spelat in. Lokalerna fyller dessutom flera behov eftersom de i allmänhet också fungerar som kontor, lager och verkstad.

Förutom egna föreställningar presenterar flera av grupperna föreläsningsserier, kabaretprogram och andra slags blandprogram på sina scener. En del grupper arrangerar också gästspel eller upplåter periodvis sina lokaler till andra grupper.

Göteborgs dans- och teaterliv har berikats av alla nya teaterlokaler. Alla fria grupper har dock ingen egen lokal. Att i framtiden hitta lösningar som erbjuder spelplatser och repetitionsutrymme också för dessa grupper är en viktig uppgift. De kraftiga hyreshöjningar som drabbat några av scenerna är en annan problematik att hålla ögonen på i framtiden.

Produktion, publik och ekonomi

De fria grupperna står för en stor del av den dans och teater som produceras i Göteborg. År 1999 spelade de fria grupper som erhållit bidrag från kulturnämnden 1 316 föreställningar för sammanlagt 84 745 besökare varav 58 177 var barn och ungdomar. På institutionsteatrarna i Göteborg spelades 1999 sammanlagt 1 500 föreställningar för 397 151 besökare varav 51 283 var barn och ungdomar.

Samtidigt brottas de flesta grupper med stora ekonomiska problem som beror på en grundläggande underfinansiering. Medarbetare tvingas stämpla eller gå på AMS-åtgärder delar av året och inslaget oavlönat arbete är anmärkningsvärt stort, även hos etablerade grupper.

Samhället får, av de fria grupperna, mycket dans och teater till en låg kostnad, speciellt på barn- och ungdomssidan. Den ekonomiska situationen för området anses alltmer vara ohållbar i längden, inte minst mot bakgrund av de förändrade regler för arbetsförmedling och a-kassa som infördes 2001.

Teater

Bland de fria teatergrupperna i Göteborg finns en rad traditioner och stilar företrädade. Här finns socialt engagerad ensembleteater, commedia-inspirerad teater med inslag av nycirkus, en stark tradition av fysisk teater, dockteater, skuggspelsteater, uppsökande forumteater, barockopera och mycket annat. Vissa grupper skriver egna pjäser, några arbetar fram sitt material i olika slags processer och andra sätter upp befintliga pjäser.

Under 90-talet har flera grupper strålat starkt under perioder, medan andra verkat i det tysta med barn och ungdom. Just nu finns inget självklart centrum, ingen tydlig rörelse i det fria teaterlivet. Hos vissa grupper kan man notera att samhällsengagemanget är på väg tillbaka. Andra sätter upp smal internationell samtidsdramatik. Experimentering med form, eller gränsöverskridande samarbeten, finns, men är inte framträdande. En grupp, Teater Kolibri, lämnar 2001 sin lokal vid Järntorget, men fortsätter i viss utsträckning sin verksamhet under förändrade former.

Det är svårt att sja om framtiden för den fria teatern i Göteborg. Det finns en oro för att ändrade statsbidrag kommer att förändra de ekonomiska förutsättningarna för vissa grupper. Den fria barn- och ungdomsteatern visar ökande publiksiffror och har ett starkt politiskt stöd. På vuxensidan spelar flera etablerade grupper uppmärksammade föreställningar. Återväxten, tillkomsten av nya grupper, är anmärkningsvärd och kommer med all sannolikhet att bidra till fortsatt konstnärlig utveckling inom området.

Musikteater

Ett viktigt inslag i Göteborgs kulturliv under 90-talet har varit de operauppsättningar som spelats på de fria scenerna. En linje har arbetat med barockoperor, en annan har spelat nyskriven kammaropera. Många av uppsättningarna har präglats både av sceniskt fantasteri som på nya vis bejakat operans kärlek till det storslagna, och ett starkt musikaliskt nytänkande.

Ingen av dessa grupper har verksamhetsbidrag eller egen scen. Det är viktigt att de i framtiden får tillräckligt stöd så de kan fortsätta vara ett alternativ i en operavärld som annars är så bunden i former och kostnadsfrågor i sina stora dyra hus.

Dans

Under 90-talet har ett fritt professionellt dansliv vuxit fram i Göteborg. Innan dess fanns en fri dansgrupp, men nästan inga frilansande dansare. Vile man arbeta som dansare var man tvungen att flytta till Stockholm eller söka arbete på GöteborgsOperan. Det fanns inte heller någon utbildning för dansare i Göteborg. Idag är situationen helt annorlunda och det finns mer än 40 frilansande dansare i staden.

Nu finns utbildning på Svenska Balettskolan, Angeredsgymnasiet och Balettakademin. Det finns daglig träning för frilansande dansare, organisationen Dans i Väst och scenen Atalante. Kommunen ger verksamhetsbidrag till tre fristående koreografer med regelbunden verksamhet. På senare år har flera nya grupperingar bildats och fått stöd, bl. a. två som spelar för barn och ungdom. Även publiken växer sakta men säkert.

Dessutom har Älvsborgsteatern i Borås byggt upp en dansverksamhet och GöteborgsOperan flyttat fram sina positioner i dansvärlden med ny en inriktning. Sammantaget innebär detta att dansen stärkt sin ställning markant de sista tio åren. Flera av de fria koreograferna har också uppmärksammats konstnärligt på senare år.

Samtidigt är det svårt att försörja sig som frilansande dansare i Göteborg. Därtill räcker inte arbetstillfällena. De som ändå försöker arbetar i egna projekt, med barnföreställningar, hos fria grupper, på institutionerna eller med enstaka TV-jobb. En nationell satsning på dans för barn och ungdom har initierats av Statens kulturråd och genomförs nu i landets olika regioner. I Göteborg har kulturförvaltningen sedan två år en anställd danskonsulent med uppgift att stärka och utveckla dansen inom stadens barnomsorg och skolor. Detta ger ökade tillfällen för dansare att arbeta med danspedagogiska projekt och producera och genomföra dansföreställningar för barn och ungdom.

Gästspelsscener

Flera renodlade gästspelsscener har etablerats i Göteborg under 90-talet. De är en viktig resurs för de fria grupper som inte har egen scen, samtidigt som de ger göteborgarna möjlighet att se nationell och internationell scenkonst. De bidrar alla till att göra den fria kulturen synlig och tillgänglig för publiken. För konstnärer och artister är de dynamiska mötesplatser för idéer och kontakter.

Pusterviksteatern

Pusterviksteatern startade 1994 efter att kommunen tagit över Nationalteaterns lokaler, den ombyggda biografen Prisma. Pusterviksteatern sorterar under Kulturnämnden och drivs med enbart kommunala medel. Hyreskontraktet löper ut 2005. Inför detta kommer verksamheten att utvärderas och teaterns framtid att bestämmas.

Pusterviksteatern har skapat sig en position någonstans mittemellan de små fria grupperna och de stora institutionerna. Repertoaren blandar relativt okända grupper med etablerade nationella och internationella gästspel. Okända grupper får tillfälle att möta en större och bredare publik än normalt, och publiken får

möjlighet att se annorlunda scenkonst. Teatern står i centrum, med viss tyngdpunkt på samtida dramatik och föreställningar som söker sig utanför den traditionella teaterformen. Samtidigt har dans, musik och musikteater en given plats på repertoaren, lika väl som bredare föreställningar, t.ex. kabareter.

Parallellt med verksamheten på stora scenen finns ett omfattande program i baren och på scenen med konserter, mångkulturella serier, öppna blandprogram, festivaler, klubbar och seminarier. Scenen är också en viktig del av Göteborg Dans & Teater Festival och Göteborg Filmfestival.

Pusterviks bidrag från kommunen är när hyran räknats bort relativt blygsamt, speciellt som man inte får bidrag från något annat håll. Därför har man arbetat med minimal personalresurs och fått lita till olika AMS-åtgärder och EU-stöd för att klara situationen. Nu pågår, under en ny ledning, ett arbete med att förstärka grundbemanningen.

Det är ett tufft arbete att hela tiden, ofta flera gånger i veckan, ta emot nya gästspel, förbereda scen och ljus, och se till att publiken kommer. Det sliter på personalen. Därför diskuteras idag möjligheter att knyta några fria grupper till scenen som skulle ha Pusterviksteatern som hemmascen och arbeta där lite längre perioder. Det anses kunna ge en fördjupning av såväl arbete som profil, och ge andrum åt personalen.

Atalante

Atalante startade 1987 och var då dansgruppen Rubicons scen. Redan från början hade man många gästspel, speciellt musik och opera, och samarbetade nära med några grupper inom dessa områden.

Sedan 1998 är Atalante en fristående gästspelsscen och mötesplats som drivs som ideell förening med statliga och kommunala bidrag. Fortfarande är två koreografer knutna till scenen. Deras dansföreställningar utgör en viktig del av scenens profil.

Atalantes verksamhet har utvidgats påtagligt sedan scenen blev fristående. Med dansen i centrum har scenen blivit en viktig mötesplats för olika konstområden. Dansgästspel samsas med konserter, opera, teatergästspel, konstvideo, litterära kvällar, kulturpolitisk debatt och uppmärksammade serieprogram som Glänta Filosofibar och Filmbar Atalante. En ny och växande publik har hittat till scenen under denna period.

Atalante vill med sin verksamhet ge plats åt och locka publik till den lite smalare eller okända konst och scenkonst som saknar självklara visningsrum. Man vill också skapa möten mellan publik och konstnärer från olika konstområden.

Scenen har betytt mycket för utvecklingen inom det fria dansområdet under 90-talet. För att också i framtiden kunna fylla denna funktion är det viktigt att dansen även i fortsättningen får en framträdande plats i repertoaren. Sedan ombildningen 1998 brottas scenen med ekonomiska problem på grund av underfinansiering. Idag måste personalen stämpla/arbetslösa delar av året på grund av bristande lönedel.

Röda Sten

Röda Sten hör på sätt och vis inte till dans- och teaterområdet. Det gamla pannhuset vid Klippan har sedan några år kommunala och statliga verksamhetsbidrag från bildområdet. Ändå har dans, teater och musik, och framförallt gränsöverskridande och nyskapande projekt, där olika konstformer möts i samma rum, haft en väl så framträdande plats i repertoaren som bildkonsten.

Efter en omfattande renovering, som till stora delar bekostades med sponsorpengar, håller verksamheten på att finna nya former i mer ändamålsenliga lokaler. Allt talar för att scenkonstnärliga experiment även i framtiden kommer att få stor plats på Röda Sten.

Röda Sten har för dans och teater helt andra möjligheter och utmaningar än de traditionella teaterrummen. Flera spektakulära och fantasieggande föreställningar har framförts här, bland annat under Göteborg Dans & Teater Festival. Det är viktigt att denna möjlighet finns kvar. Den manar till nytänkande och kreativ utveckling hos dansen och teatern. Det är också viktigt att nästa steg i uppbyggnaden, som bl.a. omfattar möjlighet till mörkläggning och akustiska förbättringar, blir verklighet.

Andra teatrar

Det finns en rad andra scener för dans och teater i Göteborg. Några är stora, andra små. Några har offentligt stöd, andra inte. Här följer en översikt.

Angereds Nya Teater (tidigare Angeredsteatern)

Angeredsteatern var vid starten 1978 en förortsfilial till Göteborgs Stadsteater. Här spelades under en period mycket uppmärksam teater. 1996 lämnade teatern Stadsteatern och blev ett fristående projekt under Kulturnämnden. Den drivs idag med enbart kommunala bidrag som för 2001 uppgår till 8,150 miljoner kronor.

Angereds Nya Teater har varit föremål för en ivrig politisk diskussion. Kritikerna menar att den lilla ensemblen är att jämföra med en fri grupp, och att det då är

orimligt att teatern uppbär ett bidrag som är större än vad alla de andra fria gruppernas tillsammans får i bidrag årligen. Förespråkarna menar att det är avgörande att det finns levande teater utanför centrum. I en tid när segregationen i staden ökar måste kulturen söka sig ut till grupper som annars inte får del av den offentligt subventionerade kulturen. Dessutom har teatern genomfört mångkulturella projekt och samarbetat med artister med bakgrund i andra kulturer än den traditionellt svenska.

Efter tre år med en konstnärlig ledare som arbetade med förorten och det mångkulturella helt i fokus, har man nu en ny konstnärlig ledare. Denne har redan presenterat en rad uppsättningar som pekar mot en mer allmänt hållen och omväxlande repertoar. Sedan hösten 2001 driver man också en egen teaterutbildning i samarbete med vuxengymnasiet.

Inför framtida beslut om Angereds Nya Teater är det tre frågor som bör beaktas. Har teatern nått den publik som motiverar verksamheten? Har teatern på andra sätt, t.ex. konstnärligt eller mångkulturellt, visat på sitt existensberättigande? Är det rimligt att lägga så mycket pengar på en enhet, när många andra fria grupper arbetar under betydligt knappare villkor?

Stora Teatern

Stora Teatern byggdes 1859 som gästspelsscen för turnerande teatergrupper. Från 1920 fram till 1994 var den GöteborgsOperans scen. Både scen, salong och kringutrymmen blev dock med tiden alldeles för trånga för operans verksamhet. Lokalen hade också omodern teknik, och en scen som inte passar moderna uppsättningar av dans eller opera.

Från hösten 2000 fram till våren 2002 är Storan tillfällig scen för Göteborgs Stadsteater under ombyggnaden av lokalerna på Götaplatsen. Vad som skall hända efter detta är idag inte klart. Perioden 1994 till 2000 bedrevs gästspelsverksamhet på Stora Teatern med varierad framgång. Inför framtiden bör åtminstone fyra aspekter vägas in när man diskuterar hur lokalen skall användas:

- Lokalen har ett mycket attraktivt läge för kulturverksamhet.
- Å andra sidan passar den, av praktiska och utseendemässiga skäl, dåligt för modern dans, opera och teater.
- Av kulturhistoriska skäl är det inte heller möjligt att göra några större förändringar.
- Till sist innebär en eventuell marknadsmässig hyressättning en orimligt hög kostnad för kulturaktiviteter.

Kan man finna en lösning på dessa problem vore det positivt att även i framtiden behålla Storan som en levande kulturplats. Bland idéer som diskuterats finns musikscen, fri musikteaterscen, scen för några fria grupper, fortsatt gästspelsverksamhet eller kulturhus.

De stora privatteatrarna

Lorensbergsteatern och Lisebergsteatern har i många år, med ett varierat utbud, varit Göteborgs ledande privattestrar, och drivs utan kommunalt eller statligt kulturstöd. Här har föreställningar som lockar riktigt mycket publik haft sin hemvist, glädjande nog ofta med göteborgska upphovsmän.

1944 invigdes ett planetarium på Liseberg som efter fyra år byggdes om till teater. Lisebergsteatern var från 1966 Hagge Geigerts hemmascen och blev något av en institution i stadens nöjesliv. Därefter har scenen bl.a. drivits av några göteborgsskådespelare och har nu ett blandat underhållningsprogram.

Lorensbergsteatern invigdes 1916 och var då landets modernaste teater. Från 1918 fungerade den i praktiken som stadsteater fram till 1934, då teatern flyttade till Götaplatsen. Från 1934 till 1987 var den biograf. 1987 tog Kulturtuben, AfterShave och Galenskaparna över. Sedan dess har en rad produktioner och gästspel med artister som t.ex. Tomas von Brömssen och Carl-Einar Häckner genomförts, ofta med fullsatta hus. För att få en uppfattning om verksamhetens omfattning kan nämnas att teatern 1998 hade en publik på 108 000, en siffra i samma storleksordning som Stadsteaterns samlade publik under ett år.

Anledningen till att dessa testrar inte har offentligt stöd är att de klarar sig ändå och att deras repertoar faller utanför de områden kulturpolitiken definierar för sitt stöd. Det beror alltså inte på en kvalitetsmässig värdering.

Andra större privata arenor som ibland tangerar dans- och teaterområdet är Trägård och Rondo. Här ges dock i allmänhet renodlade shower.

De små privatteatrarna

Från 1903 till 1952 var Aftonstjärnan Lindholmens centrum med teater och bio. 1994 återuppstod bion och sedan 1996 spelar bl.a. Kent Andersson bitska revyer på scenen inför fullsatta hus. Här har man lyckats med konststycket att nå helt nya publikgrupper, utan att uppbära något som helst offentligt stöd.

En annan viktig kulturplats utan offentligt stöd är Restaurang Gillestugan. På andra våningen har man under många år presenterat ett ambitiöst och mycket omfattande kulturprogram med musik, poesi, teater, musikteater, stand-up och mycket annat, nästan varje dag. Här blandas ren underhållning med allvarigare program. Artistgagerna bekostas av biljettförsäljning, medan restaurangen får sitt genom försäljning av mat och dryck. Gillestugan har skapat möjligheter för fria kulturarbetare att i ett litet format möta en ny publik.

Nämnas bör också platser som Restaurang Minus i Masthuggsområdet och Kafé Krasnapolsky på Storgatan. Här läggs ideellt arbete på att erbjuda konst, musik,

poesi och teater nya spelplatser och ny publik. I det lilla gör sådana initiativ stor nytta, långt från kultursidornas rubriker och debatter.

Kulturhusen

Det finns platser med varierad organisation och utseende som fungerar som kulturhus i olika stadsdelar. Backa, Bagaregården, Blå Stället, Frölunda, Lundby, Musikens Hus, Oceanen och Tynnereds Kulturcentrum är de viktigaste. Några har programverksamhet och visar barnteater, etnisk dans, musik och utställningar.

Musikens Hus i Majorna har vuxit fram som ett replokalcentrum, men har parallellt alltid haft en tät programverksamhet. Självklart är musiken i centrum, men barnteater har återkommit med viss regelbundenhet.

Oceanen är det senaste tillskottet och här utgör tango och annan etnisk dans ett starkt inslag vid sidan av musik. Huset är också hemvist för en rad grupper av olika slag och används som repetitionslokal för musik och fria teaterprojekt.

Under 80-talet var Frölunda Kulturhus Göteborgs kanske vitalaste gästspelsscen. Hit vallfärdade regelbundet såväl publik som artister för att se nyskapande internationella eller svenska artister spela dans och teater för barn, ungdomar eller vuxna. Etableringen av alla nya scener i centrum och minskade resurser har gjort att Frölunda Kulturhus i dag fyller en annan funktion, även om många arrangemang fortfarande lockar publik från hela staden. Tonvikten inom scenkonstområdet ligger på föreställningar för barn och ungdom.

Skolscener

Två scener finns som är knutna till olika utbildningar och där det regelbundet presenteras professionellt anlagd teater, dans, opera och musikal.

Den ena är Teater Thalia på Balettkademin i Gamlestaden. Där spelas musikal och dansföreställningar med elever i rollerna.

På Artisten finns Högskolan för Teater, Opera och Musikal som också har en egen scen för elevföreställningar som ibland röner uppmärksamhet på kultursidor och bland teatervänner.

Tre verksamheter och projekt

Kulturnämnden driver flera verksamheter och projekt. För genomförande och utveckling står personal på Kulturförvaltningen.

Göteborg Dans & Teater Festival

Göteborg Dans & Teater Festival organiseras som ett projekt inom Kulturförvaltningen. Festivalen arrangeras vartannat år, och har sedan den startade 1994 genomförts fyra gånger. Den har under åren varit föremål för politisk diskussion, där kritiska röster menat att man där lägger alltför mycket pengar på evenemangsartad elitkultur, pengar som skulle komma fler tillgodo genom andra satsningar. Idag verkar det dock som om alla är eniga och förordar en fortsättning för festivalen.

Festivalen har vuxit med åren och är nu Sveriges största internationella dans- och teaterfestival. Vartannat år, under nio dagar i augusti, presenteras ett sprängfyllt program med föreställningar, utomhusperformance, seminarier, debatter, frukostsamtal och workshops/kurser.

Det som visas är ett urval av de stora internationella festivalföreställningar som prisas runtom i världen, ofta med spektakulära inslag i form eller innehåll. Programmet innehåller också mindre föreställningar, ofta av experimentell karaktär, en gatu-performancedel och en tematiserad del, senast med asiatisk dans. Det finns en viss betoning av dans och performance i repertoaren, även om ren teater och musikteater också förekommer. Festivalen skapar en möjlighet för publiken och det lokala konstlivet att se scenkonst av hög klass från hela världen, som inspirerar och ger nya impulser. För branschen är festivalen en viktig mötesplats, och för Göteborg, för bilden av Göteborg som kulturstad, är det viktigt att stå som värd för ett så framstående arrangemang.

Festivalen 2000 blev ett genombrott och visade att ett bredare publikintresse verkligen finns, och för första gången var nästan alla biljetter slutsålda.

De kritiska röster som finns talar dels om en lite för försiktig repertoarläggning, för många säkra kort, och dels på relationen till det lokala och regionala kulturlivet. Festivalen skulle kunna vara ett tillfälle för Göteborgs eget dans- och teaterliv att visa upp sig för en större publik, sida vid sida med internationella storheter. Festivalledningen har inte valt den vägen, även om lokala grupper står för vissa arrangemang, utan menar att festivalen istället skall vara en inspirationskälla för det lokala kulturlivet. Det finns en relativt öppen dialog i dessa frågor som gör att en förändring säkert inte är omöjlig om så är önskvärt.

Göteborg Dans & Teater Festival är ett exempel på det genomslag och den tyngd ett projekt kan få genom långsiktiga och relativt rejäla satsningar, som kanske blivit möjliga just därför att Kulturnämnden själv stått som huvudman

Kulturnatta

Kulturnatta, den första fredagen i oktober, har blivit den vanliga, den lilla och kontinuerligt arbetande kulturens stora årliga evenemang i Göteborg. Under en fredagskväll och natt håller i stort sett allt öppet. Små och stora teatrar, gallerier, bokhandlare, kyrkor, bibliotek, ateljéer, verkstäder, biografier och muséer ordnar program som antingen är gratis eller öppna för alla med kulturnattkort. Dessutom stödjer Kulturnatta, dvs kommunen, ett eller ett par mer eller mindre spektakulära arrangemang utomhus, speciellt ett stort invigningsprogram.

Kulturnatta får i mångt och mycket sägas vara en succé genom att den visar att tiotusentals göteborgare är beredda att spendera en fredagskväll för att bara konsumera mängder av kultur. Som stort jippo ger den kulturen ett tydligt ansikte i staden, det går bara inte att missa den, om än bara för en kväll.

Kulturnatta startade på Stadsbiblioteket och organiserades många år därifrån med extra bidrag från Kulturnämnden. Sedan några år organiseras den av informationsavdelningen på Kulturförvaltningen. I allmänhet har företrädare för kulturlivet medverkat i planeringen. Det är viktigt att organisationen även i framtiden orkar bära detta arbete, annars måste andra lösningar hittas.

Allt fler arrangörer väljer att släppa in publiken gratis, utan kulturnattkort. Detta är sympatiskt och förståeligt. Samtidigt undergräver det möjligheten att ge de artister som medverkar i olika program ersättning. Hur man hanterar detta i framtiden bör diskuteras på Kulturförvaltningen.

Kulf – Kulis

Kultur i förskolan (Kulf) och Kultur i skolan (Kulis) är Kulturnämndens verksamhet för att stödja barn- och ungdomskultur och ge så många som möjligt en chans att uppleva levande kultur. Verksamheten drivs av Kulturförvaltningen och innebär ett omfattande samarbete med representanter för barn- och ungdomskulturen inom stadens 21 stadsdelar. Det finns också ett livligt utbyte med de fria grupper som spelar barn- och ungdomsföreställningar.

Formerna för Kulf- och Kulisverksamheten har varierat något under åren. Idag finns två huvudsakliga delar. En är utjämningsbidraget, ett slags arrangörsstöd, eller snarare ett system för biljettsubvention. Istället för att köpa föreställningar betalar Kulf/Kulis ett förutbestämt belopp per besökare till den grupp som spelar föreställningen. På så vis betalar besökande barn och ungdomar, eller deras skolor, bara 20-30 kronor per biljett, samtidigt som gruppen får en rimlig ersättning för sitt arbete. Subventionsbeloppet varierar i regel mellan 20 och 50

kronor. För att undvika överfulla salonger finns ofta avtal om ett maximalt antal barn, t.ex. 60. Detta är ett pedagogiskt kvalitetskrav från den professionella barnteatern. Systemet med utjämningsbidrag fungerar väl och har under de senaste åren ökat i volym. 1999 och 2000 betalades per år ca 1,8 miljoner i utjämningsbidrag till olika grupper. Detta motsvarar en sjättedel av alla bidrag till fria grupper. Barnpubliken uppgick år 1999 till drygt 45 000 och år 2000 till drygt 51 000. Uppemot 1 000 föreställningar spelades med stöd av utjämningsbidraget. Från och med år 2001 har föreställningar som spelas för gymnasieskolans elever också integrerats i systemet, vilket innebär att fler grupper än tidigare kan komma ifråga för utjämningsbidrag.

Den andra huvuddelen i Kulf/Kulis verksamhet är ett ombudssystem med kulturombud inom barnomsorgen, grundskolan och gymnasieskolan. Dessa får på olika sätt information, bakgrundsmaterial och tillfälle att se olika föreställningar. Sedan blir de en länk mellan dans- och teatergrupperna och personalen på skolor och inom barnomsorg. Personalen blir väl insatta i det kvalitetsutbud som erbjuds barn och ungdom och blir bättre rustade att förbereda barnen på kommande teaterupplevelser.

Ombudssystemet organiseras och utvecklas av Kulturförvaltningen. Det har nyligen fått en stark skjuts framåt genom ett nytt rabattkort, Kulturpasset, som ger alla ombud kraftig rabatt på en rad kulturevenemang i Göteborg. Idag finns närmare 700 kulfombud runtom i staden.

Det är värt att fundera på om modellen med utjämningsbidrag, ombud och kulturpass skulle kunna tillämpas även på vuxenteater och dans. Det finns flera problem. Konstnärligt angelägna föreställningar är inte alltid de som lockar mycket publik och skulle i så fall kanske få för låga bidrag. Å andra sidan skulle ett ombudssystem som vänder sig till olika arbetsplatser kunna locka ny publik. Detta skulle kunna initieras och kanske administreras av Kulturförvaltningen. Relationen till nya Skådebanan i Västra Götaland måste i så fall diskuteras och samarbete övervägas. Även förhållandet att Stadsteatern och GöteborgsOperan har egna teaterombud bör beaktas liksom det så kallade Scenpasset som är Pusterviksteaterns förmånssystem för medlemmar i Teaterföreningen Pustervik.

Kulf och Kulis framgångar med att förmedla föreställningar är ett exempel på hur konkreta kulturpolitiska prioriteringar, i det här fallet på barn och ungdom, också ger tydliga resultat.

Radio, TV och film

Produktionen av film i Trollhättan har tack vare Film i Väst blivit landets mest omfattande. Detta kan man tycka borde generera en del arbete för frilansande inom dans- och teaterområdet, både vad gäller konstnärliga och andra yrkesgrupper. Det är dock inget man märkt speciellt mycket av i det fria kulturlivet i Göteborg. Detta kan bero på att Film i Väst ordnat egna utbildningar inom en rad områden, och att filmarbete på många vis är något helt annat än scenkonst, och att medarbetare därför rekryteras från andra håll.

Inte heller produktionen av dans och teater på SVT och Sveriges Radio i Göteborg har hittills inte betytt nämnvärt mycket för arbetsmarknaden. En del tecken finns dock på att även konstnärligt verksamma inom det fria scenkonstområdet är en kommande potential för uppdrag inom SVT och Radio.

Såpor och underhållningsprogram produceras däremot, ofta på MTV i Jonsered, och utgör en betydligt större volym. Här har en del skådespelare, dansare och andra kunnat få arbete under perioder. Sådana produktioner attraherar dock ofta en annan grupp yrkesverksamma än de som söker konstnärligt stöd från Kulturnämnden.

Centrumbildningar

I regeringens arbete med att stärka arbetsmarknaden inom kulturområdet satsar man i kulturbudgeten 2001 speciellt på de centrumbildningar som finns inom alla konstområden, t.ex. Danscentrum och Teatercentrum. Därigenom vill man stärka dessa organisationers roll som arbetsförmedlare.

Teatercentrum Väst

Teatercentrum är en nationell intresseorganisation där professionellt verksamma grupper kan vara medlemmar, för närvarande har riksorganisationen 44 medlemsgrupper. Sju fria teatergrupper i Göteborg är medlemmar.

Hösten 2000 bildade medlemsgrupperna i Göteborg Teatercentrum Väst, en regional avdelning av Teatercentrum. Teatercentrum Väst avser att bli en organisation som kan representera den fria teaterkulturen i regionen och företräda dess intressen i kulturpolitiska och andra sammanhang. Man vill också arbeta med förmedlande insatser som biljettförsäljning och på olika vis bidra till att föreställningar kommer ut och spelas, att det skapas fler speltillfällen. Som företrädare för branschen avser man att vara talesman för alla fria grupper, inte bara för de egna medlemmarna.

Teatercentrum Väst arbetar under 2001 med att hitta finansiering för att kunna ha en anställd och ett kontor. Man har redan beviljats vissa anslag från regionen och Kulturrådet, men fått avslag från kommunen. Man hoppas också på samarbete med och viss finansiering från riksorganisationen i framtiden. Teatercentrum Väst övertar hösten 2001 Manetens före detta lokal i anslutning till Pusterviksteatern och för nu diskussion med Pusterviksteaterns ledning om samarbete.

Dans i Väst

Dans i Väst har valt en annan struktur och är inte en avdelning av riksorganisationen Danscentrum. Istället är Dans i Väst en fristående förening för yrkesutbildade dansare som idag har 85 medlemmar. Föreningen har stöd från Västra Götaland och Kulturrådet och arbetar för att främja danskonsten och dess utövare i regionen. Föreningen har egna lokaler på Ärlegården i Majorna med kontor och lokal för daglig träning och repetitioner. Två producenter är anställda på nästan heltid och gör kalendrier, nyhetsbrev, sammanställer informationsmaterial, representerar dansen i olika sammanhang, ordnar turnéer och festivaler, och samarbetar med danskonsulenter och andra för att verka för att dansen skall nå ut till en större publik. Visst samarbete med Danscentrum förekommer också.

Utbildningar

Det har tills helt nyligen bara funnits en konstnärlig högskoleutbildning inom dans- och teaterområdet i Göteborg, Högskolan för teater, opera och musikal inom Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet. Där utexamineras varje år 7-9 skådespelare, 5-8 operasångare vartannat år och 6-8 musikalartister vartannat år. Med tanke på att alla konsthögskolor tillsammans examinerar runt 200 elever varje år måste antalet inom dans och teater anses anmärkningsvärt lågt. Nu har dock en ny högskolekurs i scenografi startat på HDK, en fortbildningskurs på 80 poäng. Vill man däremot bli ljussättare, regissör, dansare, koreograf och så vidare måste man fortfarande flytta till Stockholm. Åtminstone för högskoleutbildning.

Dansutbildningar

Det är bara 20 år sedan det knappt fanns någon dansutbildning i Göteborg utanför Storans elevskola. I takt med ökat intresse för dans kom först privata dansskolor och studieförbundens kvällskurser, och sedan flera reguljära utbildningar. Det enda som saknas idag är högskoleutbildning.

Sedan 1992 finns Svenska Balettskolan på Skälltorpsskolan i Göteborg. Där söker man in och kan gå från fjärde till nionde klass. Många av eleverna fortsätter sedan sin utbildning på Riddarfjärdsgymnasiet i Stockholm. Mellan 15 och 20 elever går varje år ut Svenska Balettskolan i Göteborg.

På 80-talet startade Balettakademin sin utbildning i Gbg. Skolan är avgiftsbelagd och sorterar under Kursverksamheten som en 3-årig yrkesutbildning, dock utan högskolestatus. Årsavgiften är för närvarande 33 000 kronor per år. Här utexamineras varje år ungefär 20 elever från dansarlinjen, med inriktning på klassisk, modern och jazz. Dessutom går lika många på musikallinjen.

På Angeredsgymnasiet finns ett estetiskt program med inriktning på dans. Även gymnasier i Kungsbacka, Alingsås och Härryda har danstillval i sina estetiska program. Hösten 2000 startade Angeredsgymnasiet också ett treårigt yrkesinriktat program för dans med intagning från hela Sverige. Linjen har en inriktning mot modern teknik och 14 elever i sin första årskurs. Detta är ett unikt utbildningsprogram vars motsvarighet tidigare bara funnits på Riddarfjärdsskolan i Stockholm. Nämnas bör också Performing Art School på Dansforum som erbjuder heltidskurser för dansare med inriktning mot showdans.

Teaterutbildningar

Av de som utexamineras vid Högskolan för teater, opera och musikal stannar en del i Göteborg, men många lämnar staden. Det har påpekats att utbildningen inte syns lika mycket ute i det fria kulturlivet som flera andra konstnärliga högskoleutbildningar. Detta skulle bland annat kunna bero på att de som går ut skolan kan vänta sig arbete, t.ex på institutionsteatrar eller inom film/TV, och inte måste skapa sin egen arbetsmarknad på samma sätt som t.ex. bildkonstnärer, fridansare och jazzmusiker. De som går teaterhögskolan praktiserar snarare på institutioner.

Under 80- och 90-talen fanns några starka teaterpedagoger som satte djupa avtryck i Göteborgs teaterliv. Sören Larsson var en av dem, och många skådespelare som arbetar med fria grupper idag har gått i lära hos Larsson och hans fysiska teater.

Idag finns ingen sådan dominerande pedagogisk tradition. Däremot är avdelningen för dramatik på litteraturvetenskapliga institutionen fortfarande ett centrum för kreativa impulser som ibland leder till att föreställningar sätts upp eller nya grupper bildas.

Bland förberedande yrkesinriktade kurser finns ingen direkt motsvarighet till Balettakademin, där man ju får en slags accepterad yrkesbehörighet som dansare. Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke erbjuder en ettårig kurs med möjlighet till ytterligare ett års påbyggnad. Inriktning finns på teater eller musikteater. Nordiska folkhögskolan i Kungälv har en ettårig teaterlinje. En del som idag arbetar inom det fria teaterlivet i Göteborg har ett förflutet på dessa skolor.

På gymnasienivå finns estetiska program med inriktning på teater i bl.a. Angered, Lerum, Ale, Mölnlycke och Mölndal. Det finns här ett regionalt samarbete med

samordnad antagningsprocedur mellan skolorna som gör att den som bor i t.ex. Göteborg kan gå på en skola även i kranskommunerna.

Hösten 2001 startar en ny teaterutbildning på Angeredsteatern med plats för 15 elever. Utbildningen drivs i samarbete med vuxengymnasiet.

Nämnas bör också Skara skolscen, som är en förberedande skådespelarutbildning på tre terminer. Där tas tolv elever in vid varje tillfälle, och maximalt 24 elever går där sammanlagt.

Bland dagens yrkesverksamma inom dans och teaterområdet finns också många som utbildad sig utomlands, framför allt i Danmark, England, Nederländerna och USA.

Man kan till sist notera att de utbildningar för dramapedagoger som blev så populära för 25 år sedan, och som var en slags länkar mellan konstnärligt teaterarbete och pedagogiskt eller socialt arbete, inte är speciellt vanliga idag. Det är förmodligen en ändrad tidsanda och en dålig arbetsmarknad som är förklaringen härtill.

Kulturförvaltningen

Under 90-talet har Kulturnämnden i Göteborg byggt upp en kulturförvaltning som samlat områden som förr var spridda på olika håll. Kulturnämnden har idag ansvar för bidragsgivning till det fria kulturlivet, till Angereds Nya Teater och till GöteborgsMusiken. De verksamheter som ingår i kulturförvaltningen är Barn- och ungdomskultur med Kulf och Kulis, Kultur inom äldreomsorgen, Speldags, Konstavdelningen för offentlig konst, Konstbiennalen, Pusterviksteatern, Göteborgs Dans & Teaterfestival, Stadsbiblioteket, Stadsmuseet, Konstmuseet, Röhsska museet, Sjöfartsmuseet och Konsthallen.

Inrättandet av kulturnämnden och dess förvaltning har resulterat i en professionalisering av kulturpolitiken. Idag har Göteborg en kulturpolitisk strategi och en mer långsiktig hållning till kulturpolitiska insatser. Det finns också signaler om att kulturen tas på allt större allvar i andra politiska sammanhang.

Tillkomsten av Västra Götalands kulturnämnd och tillhörande förvaltning har skapat en ny och dynamisk situation, där diskussioner, samverkan och kompletterande insatser alltmer präglar samarbetet. Överhuvud taget arbetar fler personer än någonsin tidigare med kulturfrågor i både region och kommun, vilket rimligtvis måste ses som ett tecken på en stärkt ställning för kulturen. På Göteborgs kommun finns numera en danskonsulent som arbetar med att stödja

dansinsatser som riktar sig till barn och ungdom. På regionen finns två liknande tjänster.

På dans- och teaterområdet har många av Göteborgs fria grupper kunnat ta del av olika slags regionala arrangörsstöd, turnéverksamheter och festivaler. Däremot ger regionen inte verksamhetsstöd eller produktionsstöd till göteborgsgrupper. Ett förhållande som bör ses över och ändras på eftersom det ojämförligt största antalet barn- och ungdomsföreställningar produceras i Göteborg och i hög grad finansieras med stöd av Göteborgs kulturnämnd. Göteborgsgrupperna turnerar flitigt, framförallt inom Västra Götalandsregionen. Bidraget från regionen för turnéföreställningar för barn och ungdom är ett arrangörsstöd som liknar systemet med utjämningsbidraget i Göteborg. Regionen subventionerar biljettpriserna för arrangörerna medan de turnerande grupperna får ut fullt pris för spelade föreställningar i samband med att de genomförs.

Även om det varit en del oklarheter mellan regionen och kommunen i den inledande fördelningen av arbete och ansvar finns all anledning att se positivt på framtiden. Detta är extra viktigt eftersom statliga stöd till dans och teater via Kulturrådet i framtiden med stor sannolikhet kommer att fördelas i samråd med regionen och kommun.

Slutord

Sammanfattningsvis kan konstateras att Göteborgs dans- och teaterliv är både mångfacetterat och omfattande. I en medelstor stad, och rikets andra stad, finns givetvis inte de starkast lysande stjärnorna. Men den volym, mångfald, återväxt och lust att pröva nya vägar som finns är ändå imponerande. Vare sig det är på utbildningar, i det fria kulturområdet, på institutioner eller på alla andra arenor och mötesplatser som vuxit fram de sista femton åren.

DEL 2 – SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

Arbetet med genomlysningen har framförallt bestått i en fördjupad diskussion kring de fria gruppernas villkor och arbetssätt, samt de bidragssystem som finns idag. Ur det omfattande bakgrundsmaterial detta resulterat i redovisar vi de viktigaste synpunkterna och förslagen.

Lokaler

Fantastisk mångfald

Det finns i Göteborg drygt 20 fria scener. 13 är knutna till fria grupper, tre är gästspelsscener, övriga har blandad verksamhet. De flesta scenerna fungerar också som replokal och kontor för grupperna.

De fria scenerna är ett viktigt och positivt inslag i stadens dans- och teaterliv och har skapat en mångfald inom området som inte fanns för femton år sedan. De ger också grupperna en identitet, möjliggör konstnärligt utvecklingsarbete och främjar publikarbetet.

Billigare än man kunde tro

Av de fria gruppernas samlade utgifter utgör ungefär 16 % kostnader för lokal. Detta får anses vara en alldeles rimlig kostnad, sett till de fördelar en egen lokal ger. Det är däremot tveksamt om dagens kulturbudget tillåter ytterligare etablering av fria scener med offentligt stöd.

Några fria scener har drabbats av betydande hyreshöjningar de sista åren. Det är inte självklart att kommunen fullt ut kan kompensera för detta om många fler scener drabbas.

Centrum och periferi

Nästan alla fria scener i Göteborg ligger idag i centrum. Detta speglar den förskjutning från social till konstnärlig inriktning som skett hos de fria grupperna sedan 70-talet. Det vore positivt att se etableringar också utanför centrum. Detta förutsätter dock grupper som vill arbeta med en inriktning som gör en sådan placering meningsfull.

Scenkonstens hus, ett resurscenter

Gästspelsscener som Pustervik och Atalante fyller idag en viktig funktion för de göteborgsgrupper som inte har någon egen scen. Det är viktigt att denna funktion bibehålls i framtiden. Förmodligen är det genom att stärka infrastrukturer som utnyttjas av många grupper som man kan lösa framtida lokalbrist, kanske med fler gemensamma scener.

På Lagerhuset har olika fria aktörer inom litteraturområdet ett gemensamt produktionshus. Ärlegården fyller liknande funktioner inom dansområdet, och ett stort hus för musikproduktion projekteras just nu i Göteborg. Kanske är det dags att börja fundera på ett motsvarande resurscenter för teater. Ett gemensamt hus med kontor, replokaler, mindre scen, teknikpool, marknadsavdelning, ekonomisk kompetens, samt träning och vidareutbildning. Ett sådant hus skulle kunna lösa lokalproblemen för grupper som inte har egen scen och samtidigt vara en dynamisk mötesplats för olika kompetenser inom dans och teater. På sikt skulle man kunna se en kedja där vidareutbildning,, produktion och förmedling sker i ett scenkonstens hus, för att därefter landa på någon av scenerna ute i stan.

Öppna institutionerna

Stora Teaterns framtid efter att Stadsteatern flyttar därifrån 2002 är oklar. Det finns många idéer om vad Stora Teatern skulle kunna bli: scen för fria grupper utan lokal, musikalscen eller scen för fri opera/musikteater är några. Även Operans lilla scen har varit en delvis utnyttjad resurs. Det finns signaler om att samarbetet med Skövde länsteater kommer att ändra detta.

Det finns också skäl att fundera över om inte fria gruppers produktioner ibland skulle kunna spelas på institutionernas mindre scener. Kanske skulle man årligen kunna välja en fri produktion som vore värd chansen att nå en större publik än vad som är möjligt på en fri scen.

Förslag:

Att utreda lokalfrågorna vidare. Att därvidlag kartlägga behoven av scener, replokaler och kontor. Att beakta idén om ett scenkonstens hus, gästspelsscenernas funktion och antal, hur de fria gruppernas scener samnyttjas, Stora Teaterns framtid och Operans lilla scen.

De fria gruppernas inriktning

Prioritera förnyelsen

Den kulturpolitiska prioriteringen av barnteater har varit mycket stark inom det fria dans- och teaterområdet. De fria gruppernas roll som förmedlare av barnteater

är oomtvistad och barn/ungdomsteatern utgör den största delen av de fria gruppernas verksamhet i Göteborg.

Den fria scenkonsten har dock en annan viktig roll som förnyare av konstområdet. All konst, även den bredare, hämtar sin näring ur och utvecklas genom de experiment som sker inom den smala spetskonsten. Kanske borde förnyelsekriteriet tydliggöras och lyftas till samma nivå som barn- och ungdomskriteriet i framtiden. Hela dans och teaterområdet skulle kunna få en viktig injektion av satsningar som stödjer och uppmuntrar den experimenterande sidan av den fria scenkonsten, som tar vara på den möjlighet att vara säregen som är den fria konstens privilegium. Sådana satsningar skulle dessutom stämma väl överens med den syn på konst som finns i Göteborgs kulturpolitiska strategi.

Dans och teater med andra rötter

Ett annat område att hålla ögonen på är dans och teater som skapas av svenskar med bakgrund i andra kulturer. Sådan ”mångkulturell” dans och teater är ofta mycket professionell och kan på sikt komma att stå för förnyelse av teater- och danskonsten i Sverige. Invandrade artister med, för Sverige, nya sätt att uttrycka sig, måste på sikt bli en del även av den etablerade och understödda svenska kulturen. Det finns redan flera grupper i Göteborg som fått projektbidrag inom detta område. Det kan dock vara svårt för befintliga bidragsstrukturer att veta hur man skall hantera konstnärliga uttryck där man kanske har svårt att bedöma såväl innehåll som kvalitet.

De fria gruppernas villkor

Ökade bidrag

De ekonomiska villkor de fria konstnärerna inom dans- och teaterområdet verkar under är omvittnat dåliga. Ett flertal utredningar från bl.a. Kulturrådet har belyst situationen de sista åren.

Nästan alla som arbetar inom fria grupper, även hos de som har verksamhetsbidrag, har mycket låga löner. Hos de flesta grupper stämplat alla anställda 3-6 månader per år, oftast samtidigt som de arbetar. Även för de som varit tiotals år inom yrket finns inga pensionsåtaganden eller möjligheter till vidareutbildning.

Detta är en i längden oacceptabel situation. Kulturrådet har beslutat att försöka förändra detta med ett nytt bidragssystem. Dels vill man höja hela bidragsramen betydligt, dels vill man ge bidrag till färre grupper. Om och när dessa förändringar inträffar måste Göteborgs Kulturnämnd ta ställning till hur detta skall påverka bidragsfördelningen i Göteborg.

För de grupper som har verksamhetsbidrag skulle en höjning av bidragen med 30-50 % innebära att de inte skulle behöva stämpla. Detta skulle innebära ökad bidragsram med 2-3 miljoner kronor, en i sammanhanget relativt blygsam summa.

De fria grupperna står för ungefär 20 % av besöken, på dans och teater i Göteborg. Av de bidrag som går till dans och teater i Göteborg får de bara 5 %. Resten går till institutioner. Detta är en förklaring till de fria gruppernas dåliga villkor och en obalans som alla berörda parter borde arbeta med att förändra på sikt.

Beroendet av AMS

För det fria kulturlivets framväxt har a-kassan, möjligheten att stämpla och arbeta med konst samtidigt, varit en förutsättning. Kulturarbetarna har kunnat varva kortare anställning hos fria grupper med stämpling. Har inte anställningen varit tillräcklig har olika AMS-åtgärder, ofta inom teaterlivet, använts för att uppfylla villkoret för nya stämplingsdagar. Detta gäller artister som är väl etablerade inom konstlivet, som i sitt kontinuerliga arbete upprätthåller sin professionella kompetens, men som sällan kommer upp till mer än några få månaders inkomst varje år.

De förändringar som genomförts i arbetsmarknadsförsäkringen från 2001 är av enorm betydelse för det fria kulturområdet. Numera krävs ordinarie arbete 70 timmar per månad under minst sex månader av den senaste tolv månadersperioden för att någon skall få en ny stämplingsperiod. Det räcker alltså inte med en AMS-åtgärd. Detta kommer att påverka konstnärer bl.a. inom scenområdet, men också inom t.ex. musik och bild, och kommer förmodligen att innebära väsentligt mindre samhällliga resurser till kulturområdet. Hur man skall möta dessa förändringar är svårt att veta. Men de är viktiga att känna till.

Behov av fortbildning

De knappa resurserna i det fria kulturlivet gör att väldigt lite resurser satsas på utveckling av personalen, skådespelare, producenter, ljussättare och andra i det fria kulturlivet. Att regelbundet möta nya träningstekniker, pedagoger och tankeströmmar är givetvis nödvändigt om man skall kunna hålla en hög professionell nivå på det konstnärliga uttrycket. Inom dansområdet fyller den dagliga träningen en stor funktion härvidlag. Inom teaterområdet finns inte motsvarande strukturer.

Övrigt

Teateralliansen som fått pengar från arbetsmarknadsdepartementet för att ge frilansande skådespelare en fast lön har inte hjälpt de fria grupperna i Göteborg i

någon större utsträckning. Det är viktigt att pengar som i framtiden slussas över från arbetsmarknad till kultur även kommer fria grupper tillgodo. Därför bör man noga följa vad som sker framöver både med Teateralliansen och satsningarna på Teatercentrum och Danscentrum, och på vilket sätt dessa kommer fria scenartister verksamma i Göteborg tillgodo.

Förslag:

Att vidare undersöka behovet hos de fria teatergrupperna av fortbildning och regelbunden, samlad träningsverksamhet i likhet med den dagliga träning som finns för dansare.

Att Kulturnämnden arbetar för en anslagsförstärkning som möjliggör anständigare villkor för fria scenkonstnärer. På sikt skulle en höjning med 2,5 mkr, 40 %, vara en rimlig summa.

Att Kulturnämnden noga följer på vilket sätt förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen påverkar scenområdet i Göteborg, deltar i de samråd som sker mellan AMS och kulturliv, och tar hänsyn till förändringarnas effekter i framtida bidragsgivning.

Förmedling

Satsa på aktivare kulturförmedling

Utan publik blir dans och teater i längden meningslös. Det är i mötet och kommunikationen med publiken som scenkonsten blir till, det är då den finns. I Göteborgs kulturpolitiska strategi används begreppet "förmedling" som ett samlingsnamn på allt som hjälper konsten att nå en publik. I en diskussion om den fria scenkonstens framtid måste publiken vara en central utgångspunkt.

De strukturer för barnteater som byggts upp i samverkan mellan kulturpolitik och fria grupper fungerar i allmänhet väl. Det finns, t.ex. genom KULF och KULIS, starka stödstrukturer som gör att den teater och dans som produceras för barn når en stor publik.

Fria dans- och teaterföreställningar för vuxna spelas vanligen för en publik på 30 till 100 personer. Det är en publikstorlek som ofta passar såväl lokalernas storlek som de sceniska former och uttryck de fria grupperna arbetar med.

Ändå kan man nog säga att den fria scenkonsten generellt skulle kunna nå en större vuxenpublik. Med all sannolikhet finns det relativt stora publikgrupper som skulle vara intresserade av en annorlunda dans- eller teaterupplevelse om de bara kände till att den fanns och vågade gå dit.

Vill man åstadkomma en tydlig förbättring av publikarbete och marknadsföring för fri kultur måste nya resurser tillföras området, så att fler personer kan arbeta professionellt med förmedling, hos grupperna eller i olika stödstrukturer.

Att höja frikulturens status, dess ställning i olika sammanhang, är på sikt ett viktigt mål. Detta arbete handlar om att förändra bilden av fri scenkonst, inte innehållet, inte lokalerna.

Den fria kulturen har under 90-talet vunnit visst erkännande i det offentliga rummet och tas på allvar i media. Men det finns mycket arbete kvar att göra innan den fria kulturen blir mer allmänt känd och erkänd. Först då kan den räkna med en väsentligt vidgad publik.

Scenkonstens hus och förmedling

Det finns anledning att fundera över om någon slags stödjande infrastrukturer borde finnas på det förmedlande området, med målsättning att hjälpa den fria kulturen i Göteborg att hitta publik och även komma ut på turné. Speciellt grupper som arbetar på projektbasis och inte har egna fasta strukturer för publikarbete och marknadsföring skulle kunna dra nytta av ett sådant. Ett resurscenter för förmedling skulle kunna innehålla många delar:

- Teknik för produktion och distribution av trycksaker, e-post och web.
- Gemensamt datoriserat biljettförsäljningssystem.
- Abonnemang och rabattsystem.
- Publikregister.
- Ombudssystem.
- Produktion och distribution av kalendarium.
- Stödfunktioner för teknisk konsultation, ekonomisk rådgivning och professionell handledning för marknadsföring och säljarbete.
- Koordinator för internationellt utbyte.

Precis som KULF idag arbetar med strategiska frågor kring barnkulturen, skulle ett resurscenter för förmedling kunna driva ett övergripande arbete både inom kommunen och med ett nationellt och internationellt kontaktnät. Om den fria scenkonsten från Göteborg kom ut mer och visades nationellt och internationellt skulle det vara av värde både för utövarna och för Göteborgs stad. Göteborgs kommun samarbetar redan med t.ex. Oslo, Århus, Bergen, Port Elisabeth i Sydafrika och Shanghai. Sådana strukturer skulle kunna utgöra en bas.

Var ett sådant resurscenter skulle ligga kan man diskutera. Liksom vem som skulle vara huvudman. Det är också viktigt att väga in annat liknande arbete som görs för att förstärka de förmedlande insatserna. Det gäller framförallt KULF, Teatercentrum Väst, Dans i Väst och Skådebanan i Västra Götaland. Även Nätverkstans redan befintliga resurser i Lagerhuset bör vägas in som en möjlig teknikpool. Det finns ingen anledning att skapa parallella strukturer om sådana inte tillför något nytt. Det kan också vara så att man just genom att

sammanlänka dessa befintliga strukturer uppnår delar av målsättningen med ett resurscenter för förmedling.

Spännande kulturkalendarium

Göteborg hade under flera år ett kalendarium, Kedjan, som samlade drygt femtio olika kulturplatser från alla konstområden och med korta texter berättade om vad som hände där. Kalendariet var unikt på så sätt att det samlade all slags konst och gjorde ett kvalitetsurval. Fri kultur och institutionskultur presenterades likvärdigt.

Med stöd för initiala kostnader och med professionell hjälp skulle det förmodligen vara möjligt att helt eller delvis annonsfinansiera ett sådant kalendarium. Syftet skulle vara att ge det betydligt större spridning och kunna avlöna någon som arbetar med det. Det skulle då kunna komma en gång i månaden, innehålla en del artiklar, och distribueras via hotell, restauranger, caféer, arbetsplatser och olika kulturplatser. Det skulle också innehålla en engelsk sammanfattning.

Riktigt stora städer har tidningar som kommer varannan vecka eller varje månad där all kultur finns med. Allt. Det här skulle vara Göteborgs variant, och göra stan lite mer till en storstad. Det skulle också fylla den lucka GP lämnat genom att sluta med sina veckokalendarier för kultur och vara ett unikt tillfälle för den fria kulturen att synas i ett större sammanhang.

Förslag:

Att utreda idén om scenkonstens hus för förmedling vidare enligt ovan.

Att Kulturnämnden tar upp en diskussion med Göteborg & Co. om hur ett kalendarium skulle kunna produceras och distribueras.

Kulturpolitik

Aktiv eller passiv

Den professionalisering av konstpolitiken som pågått under 90-talet har bland annat resulterat i att flera projekt drivs i förvaltningens regi. Till dessa hör Pusterviksteatern, Dans och Teaterfestivalen och Konstbiennalen. Det finns ingen anledning att säga att något av dessa projekt inte är bra eller inte har tillfört konstlivet något. Tvärtom. Däremot finns det anledning att se på balansen mellan förvaltningsdrivna projekt och projekt som startar på andras initiativ, inte minst vad gäller nivån på de ekonomiska bidrag som lämnas till respektive kategori.

Västra Götalands kulturnämnd använder sig av en formulering där man skiljer mellan ”beställare” och ”utförare” av kultur. Man har där bestämt sig för att enbart vara beställare. Göteborgs kommun har istället, bl.a. inspirerad av

Århusmodellen, valt att själv driva vissa verksamheter inom det förmedlande området. Bland annat för att det är lättare för en kommunal förvaltning än för en extern producent att genomföra omfattande projekt som innefattar kontakter med näringsliv, andra förvaltningar och statliga myndigheter.

Det är också så att en övervägande del av kulturlivet inom dans och teater idag är mycket positiva till både Pusterviksteatern och Dans&Teaterfestivalen.

Bidragssystemen

Förutsättningar

Idag fördelar Kulturnämnden verksamhetsbidrag, projektbidrag och utjämningsbidrag till den fria scenkonsten i Göteborg om sammanlagt 10,5 miljoner kronor. Dessutom fördelas stipendier på 1 miljon kronor, varav en del tillfaller fria scenkonstnärer.

Det pågår idag förändringar av kommunens bidragssystem. I arbetet med genomlysningen har diskussioner om detta upptagit en stor del. Nedan följer en del synpunkter som kan vara till nytta i det fortsatta förändringsarbetet.

Kulturrådet genomför just nu en översyn av sina bidrag till fria grupper. Mycket talar för att denna resulterar i en ökad bidragsram, fleråriga bidrag och en koncentration av bidragen till färre grupper. Sådana förändringar skulle få stora konsekvenser för Göteborgs bidragssystem, bland annat genom att kommunen förväntas följa KUR:s nya prioriteringar, samtidigt som kommunen ensam får ta ansvar för sådana grupper som inte längre får plats i KUR:s nya system.

En annan stor förändring är att Västra Götaland i framtiden kommer att samverka med Kulturrådet i fördelningen av statliga pengar. Genom detta kommer regionen också att bli aktiv i bidragsgivning till Göteborgs fria scenkonst. Hur dessa nya modeller kommer att se ut vet vi inte idag. Att de kommer att påverka framtida bidragsgivning även i Göteborg är dock uppenbart.

Tidsbegränsade uppdrag

Något som diskuteras i olika sammanhang är att ge vissa fria scenkonstnärer ett tidsbegränsat uppdrag. Ett ömsesidigt avtal skulle upprättas där kommunen ger en grupp i uppdrag att t.ex. under tre år spela barnteater, eller göra nyskapande dansföreställningar. Ett uppdrag skulle då medföra ett tidsbegränsat ansvarstagande från kommunen för de kostnader som ligger i uppdraget, kanske även vad gäller löner.

Fördelar för grupperna skulle kunna vara ökad trygghet och för kommunen en större möjlighet att styra resurser till prioriterade områden. Nackdelen är att ett sådant system skulle kunna innebära en ökad institutionalisering av den fria kulturen. Den skulle inte längre vara fri.

Efterhandsstöd

Utjämningsbidragen har vuxit fram i arbetet med KULF och KULIS. Bidraget är ett slags efterhandsstöd som ger ett visst belopp per såld biljett. Systemet omfattar barn- och ungdomsteater eller dans. Subventionerna varierar mellan 20 och 50 kronor per biljett.

Utjämningsbidraget är ett bidrag som uppmuntrar grupperna att spela mycket och se till att det kommer publik till föreställningarna. Därvidlag är det intressant. Man kan fråga sig om liknande bidrag skulle kunna finnas på vuxensidan. Grupperna skulle helt enkelt få bidrag efter hur många de spelar för. Eller per föreställning. Det finns många givna invändningar. Angelägen teater är inte alltid den som drar mest publik. Smal eller experimentell scenkonst skulle bli lottlös. Systemet skulle uppmuntra kommersiell utslätning. Men som tankelek är det ändå intressant med ett system som uppmuntrar till hög produktivitet och nytänkande i arbetet med att hitta publiken. Ett system som uppmuntrar till att spela längre, för större publik och på flera platser. Om man bara kunde undvika nackdelarna.

Eller så är det arrangörsledet, en tredje part som köper föreställningar, som borde stärkas, och då är frågan om det bara är ett kommunalt ansvar. Det finns redan offentliga stödsystem för arrangörer inom teater- och dansområdet och utvidgade sådana diskuteras redan på regionen och Kulturrådet. En utredning av bidragssystemen bör ta upp frågan om arrangörsstöd.

Övrigt

Ett problem som diskuteras mycket är om man skall ge många små bidrag eller koncentrera pengarna på några stora bidrag. Bakgrunden är en vilja att ge större bidrag och rimligare villkor till vissa. Om inte ramanslagen höjs måste i så fall andra bort.

Mångfald och återväxt är omistliga begrepp i den fria kulturen. Att ta bort alla små bidrag skulle kunna dämpa den vitalitet och kreativitet som gör så många projekt möjliga.

Kanske är svaret på dessa frågor ett införande av flera nivåer i bidragssystemet. Högre bidrag till vissa utvalda, hyfsade projektbidrag till andra relativt etablerade och mindre summor för att möjliggöra experiment och nyetablering.

Förslag:

Att Kulturnämnden låter utreda frågan om bidragssystemet.

Förslag i sammanfattning

- *Att utreda lokalfrågorna vidare. Att därvidlag kartlägga behoven av scener, replokaler och kontor. Att beakta idén om ett scenkonstens hus, gästspelsscenernas funktion och antal, hur de fria gruppernas scener samnyttjas, Stora Teaterns framtid och Operans lilla scen.*
- *Att utreda hur ett resurscenter för förmedling skulle kunna utformas, och hur detta hänger samman med idén om scenkonstens hus.*
- *Att undersöka behovet hos de fria teatergrupperna av fortbildning och regelbunden, samlad träningsverksamhet, i likhet med den dagliga träning som finns för dansare.*
- *Att Kulturnämnden arbetar för en anslagsförstärkning som möjliggör anständigare villkor för fria scenkonstnärer. På sikt skulle en höjning med 2,5 mkr, 40 %, vara en rimlig summa.*
- *Att Kulturnämnden noga följer på vilket sätt förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen påverkar scenområdet i Göteborg, deltar i de samråd som sker mellan AMS och kulturliv, och tar hänsyn till förändringarnas effekter i framtida bidragsgivning.*
- *Att Kulturnämnden tar upp en diskussion med Göteborg & Co. om hur ett kalendarium skulle kunna produceras och distribueras.*
- *Att Kulturnämnden låter utreda frågan om bidragssystem.*